

TÜRK HUKUK DÜZENİNİN YÜRÜRLÜK KAYNAKLARI (1)

Dr. Öğr. Üyesi Barış TEKSOY

Hukukun Temel Kavramları Dersi

HUKUKTA KAYNAK KAVRAMI

- MADDÎ KAYNAK-ŞEKLÎ KAYNAK
- MADDÎ KAYNAK: Hukuk kuralının kaynağı nedir? (Neden böyle bir hukuk kuralı var?)
- ŞEKLÎ KAYNAK: Hukuk kurallarını nerede buluruz?
- ŞEKLÎ KAYNAKLAR=YÜRÜRLÜK KAYNAKLARI (Pozitif Hukuk)

HUKUKUN MADDÎ KAYNAKLARI

- Hukukun maddî kaynağını bulma çabası, hukuk kuralının kökenini ya da temelini bulma çabasıdır. Bu konu hukuk felsefesinin önemli uğraş alanlarından birisidir.
- Maddi kaynak: Hukuku kim ya da ne üretir?
- Hukuk kuralının oluşumunun arkasında bilinçli bir irade var mıdır?
- Yoksa hukuk kuralı, onun oluşturan bilinçli bir iradeden yoksun olarak, fakat irade dışı nedenlerle kendiliğinden mi oluşur?

HUKUKUN MADDÎ KAYNAKLARI

- Bilinçli bir iradenin etkisini kabul eden yaklaşımlar:
  - Tanrı iradesi
  - Hukuksal Pozitivizm: İnsan iradesi (John Austin-egemen gücün iradesi, Hans Kelsen-daha üstteki normun iradesi)
  - Toplumsal Sözleşme Kuramları: Genel irade ya da toplumsal irade (Thomas Hobbes, John Locke, Jean-Jacques Rousseau)

HUKUKUN MADDÎ KAYNAKLARI

- Bilinçli bir iradenin etkisini kabul etmeyen yaklaşımlar:
  - Doğal Hukuk Okulu (Aristoteles, Ulpianus, Grotius)
  - Tarihçi Hukuk Okulu (Carl von Savigny)
  - Sosyolojik Hukuk Okulu (Rudolf von Jhering, Roscoe Pound)

TÜRK HUKUKUNUN YÜRÜRLÜK KAYNAKLARI

A) Asıl Yürürlük Kaynakları

Yazılı Kaynaklar:

Anayasa

Kanun-U. Ant.-OHAL CBK (KHK)

CBK (Tüzük)

Yönetmelik

İdarenin Diğer Düzenleyici İşlemleri

Yazısız Kaynaklar: Örf ve Adet Hukuku

B) Yardımcı Kaynaklar: Mahkeme

Kararları+Öğreti

TÜRK HUKUKUNUN YÜRÜRLÜK KAYNAKLARINI ETKİLEYEN ÖZELLİKLER

1- Türk hukuk düzeni, Kara Avrupası Hukuk Sistemi'nin etkisi altındadır.

Kara (Kıta) Avrupası Hukuk Sistemi:

(ing. Continental Law/Civil Law System)

- Roma Hukuku geleneğine bağlıdır.
- Justinianus derlemesi (Corpus Iuris Civilis) + Şerhçiler + Germen hukuku
- Kara Avrupası'nda ve Türkiye, Japonya, Rusya, Güney Amerika'da etkilidir.
- Kamu hukuku-özel hukuk ayrımı vardır.
- Yazılı hukuk baskındır, kanunlaştırma vardır.

TÜRK HUKUKUNUN YÜRÜRLÜK KAYNAKLARINI ETKİLEYEN ÖZELLİKLER

Anglo-Sakson (Anglo-Amerikan) Hukuk Sistemi: (ing. *Common Law System*)

- İngiliz “*common law*” (ortak hukuk) geleneğine bağlıdır. Büyük Britanya, ABD ve eski İngiliz sömürgelerinde etkilidir. (KKTC)
- “*Common law*” geleneği: Yerel gelenek kurallarınının, kral tarafından görevlendirilen yargıçların vermiş olduğu mahkeme kararları yoluyla, yerini «ortak hukuka» bırakmasıdır. Bu nedenle, mahkeme kararları çok önemlidir. Kanunlaştırmadan ziyade yargı kararlarına, mahkeme içtihatlarına dayanır. Yazılı hukuk geleneği ve kanunlaştırma, Kara Avrupası’ndaki kadar etkili değildir.
- Common law, daha az önceden kestirilebilen ve daha esnek bir hukuk düzeni yaratmıştır.

TÜRK HUKUKUNUN YÜRÜRLÜK KAYNAKLARINI ETKİLEYEN ÖZELLİKLER

2- Türk hukuk düzeni esasen yazılı hukuk kaynaklarına dayanır

3- Türk hukuk düzeninde asıl yürürlük kaynakları-yardımcı kaynaklar ayrımı vardır.

4- Türk hukuk düzeninin yürürlük kaynakları arasında bir normlar hiyerarşisi vardır.

ANAYASA

Anayasa

- Normlar hiyerarşisinde en üsttedir. (m.11)
- Yazılı ve katı anayasa tercihi söz konusudur.
- Kuruluş/Teşkilat (*Constitution*) – Aslî Kurucu İktidar: Anayasa esasen, devlet iktidarının oluşması ve kullanılmasıyla ilgili toplumsal ilişkileri düzenleyen kurallar bütünüdür.

Temel düzenleme konuları:

- Devletin temel nitelikleri ve örgütlenme biçimi
- Devlet-birey ilişkileri, bireyin hakları ve özgürlükleri
- Devletin işlevleri (3 temel işlev)
- Devlet örgütünün organları, yetki ve görevleri, aralarındaki ilişkiler

1982 Anayasası

- 1- Bařlangıç ve Genel Esaslar (m.1-11)
(Devletin řekli, nitelikleri, amacı, egemenlik ve 3 kuvvet, eřitlik)
- 2- Temel Haklar ve Ödevler (m.12-74)
- 3- Cumhuriyetin Temel Organları (m.75-160)
(Yasama, Yürütme ve Yargı organları)
- 4- Malî ve Ekonomik Hükümler
- 5- Çeřitli, Geçici ve Son Hükümler

Anayasa Değişiklikleri (Anayasa m.175)

- Aslî Kurucu İktidar/Tâli Kurucu İktidar
- Deęiştirme yetkisi esasen TBMM'ye aittir.
- TBMM 1/3 (200 mv) yazılı teklif
- 2 defa görüşme + gizli oylama
- TBMM kabul + CB (onay/1 kere geri gönderme/halk oylaması)

(!) 3/5 ve 2/3 arası (360-399) kabulde, CB iade etmezse, zorunlu halkoylaması

(!) 2/3 ve üstü (400 ve üstü) ise CB isteğine bağlı halk oylaması

Anayasa Değişiklikleri (Anayasa m.175)

